

материальных ценностей Госрезерва Украины. Указаны пути ее разработки и практической реализации.

Ключевые слова: государственный резерв, продовольственная безопасность, материальные ценности государственного резерва, контроль качества хранения.

Annotation

The article discusses the basic system of quality control store of wealth. Revealed their shortcomings and the optimal ones for storing wealth Reserves Ukraine. The ways of its development and implementation.

Key words: state reserve, food safety, material resources of state reserve, quality control of storing.

УДК 631.15:658.011

Демедюк Л.В.,
старший викладач кафедри міжнародної
економіки та менеджменту ЗЕД,
Львівський національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНА ПОВЕДІНКА ДОМОГОСПОДАРСТВ ТА ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ У УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Постановка проблеми. Економічна поведінка особистих селянських господарств є похідною від економічної поведінки сільських домогосподарств і в умовах фінансової кризи значно змінилася порівняно з передкризовим періодом. Скорочення доходів домогосподарств спричинило більш помітне скорочення їхніх витрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню тенденцій розвитку особистих селянських господарств у сучасних умовах присвячено немало досліджень вітчизняних економістів-аграрників. Серед них можна виділити праці Березівського П. С. [1], Василенької Н. І. [2], Збарської А. В. [3], Збарського В. К. [4], Кирилова Ю. Є. [5], Мартинюк М. А. [6], Михайлової Л. І. [7], Свиноуса І. В. [8]. Однак практично відсутні дослідження, присвячені вивченню взаємозв'язку між тенденціями розвитку сільських домогосподарств і особистих селянських господарств.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення тенденцій у взаємопов'язаному розвитку сільських домогосподарств і особистих селянських господарств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сукупні ресурси з розрахунку на одне сільське домогосподарство у Львівській області у 2010 р. склали 41341 грн., що на 12,8% більше порівняно з 2008 р. Зважаючи на те, що інтегрований індекс інфляції у 2009-2010 рр. складав 26,8%, можна констатувати зменшення сукупних ресурсів домогосподарств на 11,0% у реальному вимірі. У номінальному вираженні зменшилися доходи домогосподарств у вигляді оплати праці, доходів від підприємницької діяльності та самозайнятості. Загальне збільшення сукупних ресурсів домогосподарств відбулося виключно завдяки збільшенню пенсійних виплат. Цей вид доходів у дефлятованому виразі зріс на 5,2 відсотка.

Доходи від продажу сільськогосподарської продукції сільськими домогосподарствами у 2010 р. склали 2356 грн. на одне домогосподарство (на 12,2% більше порівняно з 2008 р. у номінальному вираженні і на 11,6% менше в реальному вираженні). Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель, за цей час зросла з 4524 до 5870 грн., тобто на 29,8% у номінальному вираженні. У реальному вираженні вона зросла на 2,4% (табл. 1).

В умовах соціально-економічної кризи початку 90-х років минулого століття сільські жителі компенсували скорочення доходів підвищенням інтенсивності використання власної праці в особистих господарствах. Це знаходило своє вираження у розширенні посівних площ сільськогосподарських культур, нарощуванні чисельності поголів'я тварин і загальному збільшенні обсягів виробництва продукції. В умовах сучасної кризи селянам вдалося збільшити доходи від ведення особистих господарств у дуже незначній мірі. Це може свідчити про поступове вичерпування можливостей інтенсифікації виробництва в цих господарствах. Очевидно, що складна демографічна ситуація, процеси старіння сільського населення, масова міграція за кордон значно скоротили загальний запас праці, який може використовуватися в особистих господарствах.

Характерно, що певне зростання загального обсягу продукції середньостатистичного особистого господарства відбулося виключно за рахунок зростання цін. Також відбулися певні зміни у галузевій

структурі виробленої продукції. В господарствах населення вже багато років є незмінною тенденція до скорочення обсягів виробництва продукції тваринництва, насамперед молока і яловичини.

Таблиця 1

**Доходи особистих селянських господарств у складі доходів сільських домогосподарств
(з розрахунку на одне домогосподарство за рік), грн.**

Показник	Рік		2010р. до 2008р., %
	2008р.	2010р.	
Всього сукупних ресурсів	36642	41341	112,8
Доходи від продажу с/г продукції	2099	2356	112,2
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого господарства	4524	5870	129,8
Загальна вартість продукції особистого господарства	6623	8226	124,2
Питома вага продукції особистого господарства у сукупних ресурсах сільських домогосподарств	18,1	19,9	x

Впродовж 2008-2010 рр. чисельність поголів'я великої рогатої худоби в господарствах населення Львівської області скоротилася з 271,2 до 227,7 тис. голів, тобто на 16,0% (табл. 2). При цьому скорочення поголів'я відбулося в усіх адміністративних районах області.

За даними статистики доходів і витрат населення Львівської області, впродовж 2008-2010 р. доходи зросли з 42,2 до 55,2 млрд. грн., тобто на 30,8%. З урахуванням того, що інтегрований індекс інфляції у 2009-2010 рр. складав 22,5%, в реальному вираженні вони збільшилися на 8,2%.

Це означає, що протягом 2010 р. не тільки були компенсовані втрати населення в результаті кризи 2008 р., але й розпочався процес збільшення доходів. Однак інфляційні очікування населення залишаються доволі високими, підтвердженням чого є значне зростання обсягу нагромаджень у складі витрат населення.

Зміни у споживчій поведінці домогосподарств впродовж 2008-2010 рр. були більш значними порівняно зі змінами у сфері доходів населення. Обсяг роздрібної торгівлі в реальному обчисленні у 2009 р. зменшився на 9,9%, а в 2010 р. зріс 6,1%, що за два роки дало 4,4 відсотка загального скорочення.

Індекс фізичного обсягу роздрібного товарообороту протягом 2009-2010 рр. складав 85,8%. Якщо врахувати, що загальний обсяг роздрібного товарообороту за цей час зменшився лише на 4,4%, то це свідчить про зростання середнього індексу цін (в реальному, а не в номінальному вираженні) на 11,4%. Отже, підприємці нашого регіону аж ніяк не бажали перекласти частину втрат від фінансової кризи на свої плечі, а навпаки продовжували підвищувати ціни доволі високими темпами.

При загальному скороченні дефлятованого обсягу роздрібного товарообороту на 4,4 відсотка, у сфері торгівлі продовольчими товарами він зріс на 25,8%, а у сфері торгівлі непродовольчими товарами – скоротився на 18,3%. Особливо високими були темпи скорочення обсягів придбання населенням автомобілів та автотоварів – у три рази, будівельних матеріалів – на 22,5%, аудіо- та відеообладнання – на 31,0%, приладів електропобутових – на 34,4%. При значному скороченні купівлі товарів довготривалого використання населення збільшило витрати на придбання одягу та білизни, трикотажних виробів, взуття.

Відбуваються помітні зміни в харчуванні населення. Збільшилися обсяги придбання домогосподарствами більш цінних продуктів харчування – м'яса і м'ясопродуктів, рослинних олій, курячих яєць, кондитерських виробів. Водночас скоротилися обсяги купівлі цукру, хліба та хлібопродуктів.

Таблиця 2

**Чисельність поголів'я великої рогатої худоби в господарствах населення
Львівської області**

Район	Рік			2010р. до 2008р., %
	2008	2009	2010	
1	2	3	4	5
Бродівський	14,9	14,4	11,9	79,9
Буський	7,5	6,9	6,8	90,7
Городоцький	8,5	8,2	7,4	87,1
Дрогобицький	15,5	14,4	13,0	83,9
Жидачівський	11,9	11,0	9,5	79,8
Жовківський	14,8	14,0	12,3	83,1
Золочівський	12,1	11,2	9,6	79,3

продовження табл. 2

1	2	3	4	5
Кам'янка-Бузький	10,1	10,4	9,2	91,1
Миколаївський	9,6	9,4	8,1	84,4
Мостиський	9,5	9,3	8,4	88,4
Перемишлянський	14,5	13,7	12,8	88,3
Пустомитівський	8,3	7,9	7,0	84,3
Радехівський	12,3	11,6	9,7	78,9
Самбірський	16,9	15,2	12,8	75,7
Сколівський	17,3	16,1	14,2	82,1
Сокальський	14,5	13,9	12,5	86,2
Старосамбірський	16,5	15,5	13,5	81,8
Стрийський	9,0	8,4	7,1	78,9
Турківський	31,2	29,8	27,3	87,5
Яворівський	15,2	14,1	13,6	89,5
Всього по області	271,2	256,5	227,7	84,0

Зміни в економічній поведінці населення неминуче призводять до змін у підприємницькій діяльності. Згортається діяльність підприємств у таких сферах, як виробництво та торгівля легковими автомобілями, будівельними матеріалами, складною побутовою технікою. Водночас відкриваються нові можливості для підприємств з виробництва та продажу одягу та взуття, продовольчих товарів.

Висновки з проведеного дослідження. За фінансової кризи створюються передумови для розширення діяльності особистих селянських господарств з метою підвищення рівня самозабезпечення їх власників продовольством і збільшення реалізації недорогої продукції на агропродовольчому ринку, однак в сучасних умовах вони втратили здатність нарощувати обсяги виробництва. Тому господарства населення як основні виробники сільськогосподарської продукції не можуть залишатися гарантантами продовольчої безпеки країни в майбутньому.

Бібліографічний список

1. Березівський П. С. Особисте селянське господарство: ретроспектива і синергетика перспектив розвитку / П. С. Березівський // Трансформація сільського господарства та села. – Львів : ЛНАУ, 2010. – С. 123-133.
2. Василенка Н. І. Диверсифікація виробничої діяльності сільського населення Львівської області / Н. І. Василенка // Економіка АПК. – 2010. – № 3. – С. 80-86.
3. Збарська А. В. Малі форми господарювання сільських поселень України і екологія / А. В. Збарська // Економіка АПК. – 2011. – № 1. – С. 130-136.
4. Збарський В. К. Малі форми господарювання в Україні: теорія, методологія і практика : [монографія] / В. К. Збарський. – К., 2005. – 432 с.
5. Кирилов Ю. Є. Розвиток малих форм господарювання на селі в умовах глобалізації / Ю. Є. Кирилов, І. В. Осадчук // Економіка АПК. – 2010. – № 7. – С. 91-98.
6. Мартинюк М. А. Роль господарств населення у виробництві продукції тваринництва в Житомирській області / М. А. Мартинюк, Т. М. Ратошнюк // Агроінком. – 2008. – № 5-6. – С. 62-66.
7. Михайлова Л. І. Особисті господарства населення: сутність, класифікація, ефективність / Л. І. Михайлова // Економіка АПК. – 2001. – № 7. – С. 89-94.
8. Свиноус І. В. Проблеми стійкості особистих селянських господарств в умовах економічної кризи / І. В. Свиноус // Агроінком. – 2008. – № 3-4. – С. 45-48.

Анотація

Стаття присвячена виявленню тенденцій взаємопов'язаного розвитку сільських домогосподарств та особистих селянських господарств в умовах фінансової кризи. Встановлено, що скорочення доходів сільського населення не стало стимулом розвитку підсобних господарств, як це було в умовах кризи 90-х років минулого століття.

Ключові слова: фінансова криза, особисте господарство, домогосподарство.

Аннотация

Статья посвящена выявлению тенденций взаимосвязанного развития сельских домохозяйств и личных крестьянских хозяйств в условиях финансового кризиса. Установлено, что сокращение доходов сельского населения не стало стимулом развития подсобных хозяйств, как это было в условиях кризиса 90-х годов прошлого века.